

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Іванюта Т.М. Національний університет харчових технологій

INFORMATION, AS THE MAIN FACTOR OF ENTERPRISES EFFECTIVE ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF MARKET ECONOMY

Ivanjuta T. National university of food technology

The article is devoted to the questions of necessity for creation of economic intelligence subsection on enterprises, cycle materials preparation for acceptance of administrative decisions, to the main information sources, intelligence efficiency.

Вступ. До початку 90-х років минулого століття (радянський період) вітчизняні підприємства АПК практично не відчували ніяких ризиків в своїй діяльності, оскільки вони знаходились в державній власності та були пов'язані договорами-зобов'язаннями держзамовлення. В свою чергу державні інтереси в галузі економіки жорстко захищались правоохоронними органами та спецслужбами.

В теперішній час ситуація кардинально змінилась. Будь-який господарюючий суб'єкт, незалежно від обсягу його робочих активів, знаходиться в оточенні різноманітних ризиків, які здатні в миттєво знищити будь-які фінансові та матеріальні ресурси. Водночас державні структури, що мають стояти на захисті підприємництва, фактично не діють.

Якщо спробувати провести аналіз причин провалу більшості великих і малих підприємств України, зокрема й підприємств АПК, то можна дійти висновку – основна причина невдач це невміння, не усвідомлення важливості.

а також іноді не бажання займатися збиранням, обробленням та аналізом інформації стосовно оточуючого середовища підприємства. Окрім того можна відзначити недостатній рівень наукових розробок в даній галузі. Так, в Україні цим питанням займається лише декілька фахівців, серед яких Чернявський А.А., Андрошук Г.А., Крайнев П.П., Нікіфоров Г.К.. дещо краща ситуація в Росії, де останнім часом спостерігається зростання кількості наукових та практичних розробок в галузі інформаційно-аналітичної роботи на підприємстві. Нажаль лише зараз на цю проблему почали звертати увагу деякі українські підприємці, але мало хто з них може визначити тип необхідної для підприємства інформації, кваліфіковано організувати її пошук, уникнути ефекту дезінформації, уміло використати отриману інформацію при прийнятті рішень та для організації поточного контролю фінансово-господарської діяльності.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки підприємство агропромислового комплексу не може ефективно працювати без глибокого розуміння її рушійних сил, і не маючи найновішої інформації про стан ринку на якому воно працює. При цьому необхідно враховувати можливості підприємства, а також інтереси інших учасників ринку та окремих осіб, які можуть не завжди керуватись лише вимогами ринку.

Результати дослідження. Виходячи з вищенаведеного стає зрозумілою необхідність створення на підприємстві такого структурного підрозділу, на який будуть покладені функції інформаційного центра із завданнями збирання, обробки та аналізу інформації, яка буде забезпечувати прийняття керівництвом виважених управлінських рішень. На сучасному українському підприємстві таким підрозділом може бути підрозділ (служба) економічної розвідки підприємства.

Основними цілями даного підрозділу можуть бути:

1. Вчасне забезпечення керівництва надійною та повною інформацією про зовнішнє середовище підприємства. Виявлення факторів ризику для підприємства АПК.

2. Організація максимально ефективної інформаційної роботи, що виключатиме дублювання функцій різними підрозділами.
3. Відпрацювання короткострокових та довгострокових прогнозів впливу зовнішнього середовища на господарську діяльність агропромислового підприємства. Розроблення рекомендацій щодо локалізації та нейтралізації виявлених ризиків.
4. Підсилення сприятливих та зниження несприятливих впливів зовнішнього середовища на господарську діяльність підприємства
5. Пошук нових ідей, технологічних розробок, методів роботи тощо, які можуть бути впроваджені на підприємстві та дадуть можливість досягнути переваг в конкуренції.

Для продуктивного ведення господарської діяльності керівництву підприємства необхідно приймати рішення різного рівня, інформаційну підтримку яких забезпечує система економічної розвідки.

Управління великою компанією може передбачати наступні рівні: управління всередині компанії, управління діяльністю компанії на внутрішньому ринку країни, управління діяльністю на міжнародному ринку, управління поточною діяльністю та управління стратегічним розвитком. Але як мінімум будь-яке підприємство включає управління поточною діяльністю та управління стратегічним розвитком.

Характер інформації для кожного рівня рішень, що приймаються, буде значно відрізнятись. Відповідно роботу підрозділу економічної розвідки підприємства доцільно розділити хоча б на дві складові.

Стратегічна складова економічної розвідки займається збиранням та аналізом стратегічної інформації про глобальні процеси в економіці, політиці, технології тощо, які можуть вплинути на розвиток підприємства.

Основними принципами планування розвідувальної діяльності в економіці є спочатку визначення цілей проведення розвідування, потім

визначаються потреби в інформації, і вже після цього визначаються джерела отримання необхідної інформації.

Ціллю стратегічного рівня прийняття рішень (розширення виробництва, диверсифікація, перехід в іншу галузь, впровадження нового продукту тощо) є визначення напрямлення подальшого розвитку підприємства. Такі рішення визначають потребу зорієнтуватись на ринку та проаналізувати перспективи його розвитку.

На жаль в нашій країні керівники підприємств дуже мало уваги приділяють стратегічному управлінню, і це призводить до того, що більше 90% робочого часу витрачається на розв'язання несподіваних проблем, ускладнень, залагодження зривів справ.

Оперативно-тактична складова економічної розвідки займається збиранням та аналізом оперативно-тактичної інформації для прийняття керівництвом обґрунтованих рішень стосовно поточних проблем підприємства.

Ціллю оперативно-тактичного рівня прийняття рішень (реконструкція цехів, закупівля нового обладнання, навчання працівників для випуску нової продукції чи виконання нового виду робіт) при видимому направленні подальшого розвитку є вибір оптимального шляху його досягнення та мінімізація витрат при цьому.

Цілі розвідувальної діяльності жорстко структуровані. Кожна ціль визначається ціллю вищого порядку, залишаючись при цьому незалежною за характером своїх потреб і джерелами інформації. Так, після стратегічної цілі – визначення напрямлення – визначається оперативно-тактична ціль – вибір найкращого шляху розвитку та просування по ньому.

Попереднє планування розвідувальної діяльності необхідне також, щоб в майбутньому не відбулось перевантаження інформацією, що накопичується. Кожне підприємство АПК має свою специфіку, тому певна інформація для одного підприємства є життєво важливою, для іншого – абсолютно непотрібною.

Особливо важливо, щоб на підприємстві існував замкнутий цикл підготовки матеріалів, починаючи від визначення показників збору інформації, її класифікації, автоматизованої обробки і закінчуючи її аналізом, розробленням прогнозів та практичних рекомендацій. Такий розвідувальний цикл можна поділити на складові:

- планування та направлення на виконання – складання завдання розвідки, підготування плану збирання інформації, віддавання наказу виконавцям завдання та контроль за ходом виконання;

- збирання – добування інформації та передача її спеціалістам для обробки;

- оброблення – початкове оброблення зібраної інформації, надання їй визначеної форми (переклад, переформатування комп'ютерних даних);

- оцінка – перетворення зібраної інформації в дані розвідки (узагальнення, аналіз та синтез, всебічна оцінка);

- висновки – створення прогнозів, вироблення практичних рекомендацій, моделювання ситуацій;

- розповсюдження – передача даних розвідки замовникам.

Але необхідна інформація може надходити в значних кількостях. Тому для спрощення доступу та ефективної роботи з нею необхідно формувати комп'ютерні інформаційні бази даних для збереження та обробки наявної розвідувальної інформації. Вигляд і форма таких інформаційних баз даних може розроблятися на кожному підприємстві самостійно з урахуванням його вимог та особливостей (програмістами підприємства або на замовлення сторонньою організацією).

Особливу увагу слід приділяти вивченню доступних джерел інформації та отриманню необхідних даних із офіційних джерел інформації. З одного боку це економічно вигідно, оскільки потребує значно менших витрат коштів ніж застосування напівлегальних та нелегальних методів вивідування даних, з іншого боку саме легальні джерела дають до 95% всієї необхідної інформації (навіть у військовій справі).

Також необхідно з'ясувати, хто із співробітників на підприємстві має інформаційні зв'язки в державних органах управління, міністерствах, відомствах, банківських структурах, правоохоронних органах, засобах масової інформації тощо. Аналіз таких зв'язків проводиться з метою врахування можливостей їх ефективного використання.

Таким чином стає зрозумілим, що робота по пошуку необхідної для роботи підприємства інформації не повинна покладатись лише на працівників підрозділу економічної розвідки. До такої роботи повинні долучатись також (відповідно до можливостей) працівники інших підрозділів. Але необхідно зазначити, що така робота повинна всіляко заохочуватись, що дасть змогу підвищити якість інформації та швидкість її надходження.

Оскільки для роботи керівникам підприємства потрібна інформація різного характеру (загальнополітична, економічна, технологічна, банківська, ринкова, галузева і т.д.) буде доцільним, окрім випускування спеціалізованих періодичних видань, встановлення відділом економічної розвідки контактів зі спеціалізованими фірмами, які накопичують та опрацьовують інформацію за певною тематикою.

В цілому, про ефективність розвідки можна судити не по чисельності співробітників, кількості відділів, технічній оснащеності, а по трьом показникам:

1. Своєчасності одержуваної інформації.
2. Точності інформації.
3. Адекватності наступним подіям.

Ефективність будь-якої діяльності визначається за схемою „витрати–ефект”, так для розвідувальної діяльності можемо назвати чотири види ефекту:

- прибуток;
- економія ресурсів;
- утримання ринкових позицій в кризових ситуаціях (мінімальні збитки);
- попередження матеріальної та моральної шкоди.

Оскільки на підприємстві більша частина інформації, що використовується, не є секретною, то створення комп'ютерної локальної мережі, яка пов'язуватиме різні підрозділи, вирішить проблему вчасного розповсюдження відкритих інформаційних документів.

Інформація оперативного-тактичного та стратегічного характеру повинна надаватись посадовим особам, які займаються плануванням та несуть відповідальність за прийняття рішень, відповідно до наявного у них допуску до конфіденційної інформації.

Система економічної розвідки повинна не лише забезпечувати необхідною інформацією всіх зацікавлених осіб, але й одночасно забезпечувати контроль за її цільовим використанням. До ознайомлення з конфіденційними документами співробітники підприємства можуть допускатись лише після перевірки на лояльність та при наявності виробничої необхідності.

Висновки і шляхи вирішення проблеми. В наш час, коли роль інформації як виробничого ресурсу постійно зростає, не можна залишати сферу інформаційного забезпечення управління підприємницькою діяльністю без достатньої уваги. Дане питання потребує нагальних теоретичних та практичних розробок. Робота системи економічної розвідки підприємства дасть певний мультиплікаційний ефект, поєднуючи інтереси забезпечення економічної безпеки підприємства з розв'язанням питань маркетингу, оскільки на її основі виробляється ефективна економічна політика підприємства.

Список використаних літературних джерел

1. Доронин А.И., Бізнес-разведка.– М.: Издательство „Ось-89”, 2002.
2. Духов В.Е. Экономическая разведка и безопасность бизнеса. - Киев: ИМСО МО Украины, НВФ "Студцентр", 1997.
3. Чарльз Хант, Вахе Зартарьян, Разведка на службе Вашего предприятия. – К.: Укрзкордонвизасервис, 1992.